

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2010/51

Karar Sayısı : 2011/137

Karar Günü : 12.10.2011

R.G. Tarih-Sayı : 25.01.2012-28184

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 1.7.2003 günlü, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 513. maddesiyle değiştirilen 28. maddesinin son fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "Bakanlıkça" sözcüğünün, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Yasa dışı avlanan davalıya karşı Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından açılan tazminat davasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun itiraz konusu sözcüğü de içeren 28. maddesi şöyledir:

'Bu Kanunla yasak edilen fiilleri işleyenler derhal avdan men edilir.

Bu Kanunun 20 nci maddesi kapsamında elkonulan av hayvanları ve türevleri ile sair eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine mahallî mülkî amir tarafından karar verilir.

Mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilen cansız av hayvanları ile, avlanan hayvanlardan elde edilen ürünler ve sair eşya Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından satılarak bedeli Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.

Canlı olarak el konulan ve özel bakım ve tedaviye muhtaç olmayan av hayvanları, Bakanlık yetkilileri tarafından başka bir şekilde değerlendirilmesine karar verilmediği takdirde, doğal yaşama ortamlarında serbest bırakılır.

Bu madde hükümlerine göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle hükmolunacak tazminat av hayvanı türlerine göre **Bakanlıkça** tespit edilen değerler üzerinden hesaplanır. Hükmolunan tazminat, Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 10. maddesine dayanılmış, 36. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ, Zehra Ayla PERKTAŞ, Engin YILDIRIM ve Nuri NECİPOĞLU'nun katılımlarıyla 3.6.2010 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından 1.7.2003 günlü, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 513. maddesiyle değiştirilen 28. maddesinin son fıkrasının birinci tümcesinde yer alan "Bakanlıkça" sözcüğünün esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Anlam ve Kapsam

4915 sayılı Kanun, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmaları, geliştirilmeleri, avlanmalarının kontrol altına alınması, avcılığın düzenlenmesi, av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesi amacına yönelik olarak çeşitli esaslar, önlemler, yasaklar ve yaptırımlar içermektedir.

Yasa'nın 'Avdan men etme ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi' başlıklı 28. maddesinin itiraz konusu sözcüğün yer aldığı son fıkrasında, bu madde hükümlerine göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle hükmolunacak tazminatın, av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanacağı ifade edilmiştir.

Anılan fıkra, belirtilen koşulların varlığı halinde Bakanlığa, yasak avlanan kişiden tazminat talep etme hakkı vermekte ve bu durumda Mahkemece hükmedilecek tazminat miktarının av hayvanı türlerine göre 'Bakanlıkça' tespit edilen değerler üzerinden hesaplanması öngörülmektedir.

Kara Avcılığı Kanunu'nun 2. maddesinde, 'Bakanlık' kavramının Çevre ve Orman Bakanlığını ifade ettiği belirtilmekte ise de 4.7.2011 günlü, 27984 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 29.6.2011 günlü, 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 8. maddesinde yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi ile kara avcılığının düzenlenmesi ile ilgili her türlü iş ve işlemleri yapmak veya yaptırmak, Orman ve Su İşleri Bakanlığının hizmet birimlerinden olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayıldığından ve 30. maddesinde de 'Mevzuatta bu Kanun Hükmünde Kararname ile Orman ve Su İşleri Bakanlığına devredilen birimlerle ilgili görevler nedeniyle Çevre ve Orman Bakanlığına yapılmış olan atıflar Orman ve Su İşleri Bakanlığına, Çevre ve Orman Bakanına yapılmış olan atıflar Orman ve Su İşleri Bakanına yapılmış sayılır.' denildiğinden 4915 sayılı Kara Avcılığı

Kanunu'nun iptali istenilen kuralında yer alan 'Bakanlık' sözcüğünün, 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girmesinden sonra Orman ve Su İşleri Bakanlığını ifade ettiğinin kabulü ve bu kural uyarınca hükmolunacak tazminatın hesaplanmasında av hayvanı türlerine göre Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit edilen değerlerin esas alınması gerekmektedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, itiraz konusu kural uyarınca yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle mahkemece tespit edilecek zarar miktarının ve hükmolunacak tazminatın hesaplanmasında Bakanlık tarafından belirlenen değerlerin esas alınmasının gerektiği, Kara Avcılığı Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca açılan tazminat davalarında Çevre ve Orman Bakanlığının davacı taraf olduğu dikkate alındığında, davanın taraflarından biri olan Bakanlıkça belirlenen değerler üzerinden mahkemece tazminat miktarının tespit edilmesinin kanun önünde eşitlik ilkesinin yer aldığı Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle iptali istenen kural Anayasa'nın 36. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, *'Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.'* denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma, adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Buna göre, hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan, sav ve savunma haklarını kısıtlayacak, bu hakların eksiksiz kullanımını engelleyecek ve adil yargılanmaya engel olacak yasa kurallarının Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık oluşturacağı tartışmasızdır.

Anayasa'nın 56. maddesinde de herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir. Av ve yaban hayvanları ve bunların doğal yaşam ortamları da bu madde çerçevesinde korunması ve geliştirilmesi gereken doğal kaynaklardır. 4915 sayılı Yasa'ya göre de av ve yaban hayvanlarını ve doğal yaşam ortamlarını koruma, geliştirme, bu konuda her türlü tedbiri alma ve uygulama, gerekli düzenlemeleri yapma yetkisi Bakanlığa aittir.

İtiraz konusu kural, av hayvanlarının 4915 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak avlanması ile yaban hayatında ve ekosistemde tahribat ve eksilme meydana gelmesi halinde Bakanlığın tazminat talebinde bulunması üzerine mahkemenin tazminata doğrudan hükmetmesini zorunlu kılmamaktadır. Diğer bir anlatımla kural, yaban hayatında ve ekosistemde tahribat ve eksilme meydana getiren yasak avlanma fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda mahkemenin inceleme ve değerlendirme yapmasına engel oluşturmamaktadır.

Yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucunda anılan fiilin gerçekleşmiş olduğu kanaatine ulaşılması halinde mahkemece hükmolunacak tazminatın, bu alanda yetkili ve uzman olan Bakanlıkça av hayvanı türlerine göre tespit edilen değerler üzerinden hesaplanmasına ilişkin kural, olayın niteliğine, teknik boyutuna ve av ve yaban hayatının dinamik ve değişken

yapısına uygun olup kuralın hak arama özgürlüğünü, savunma hakkını sınırlayan ve adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

İptali istenilen kuralın Anayasa'nın 10. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

1.7.2003 günlü, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 513. maddesiyle değiştirilen 28. maddesinin son fıkrasının birinci cümlesinde yer alan " Bakanlıkça " sözcüğünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 12.10.2011 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Serruh KALELİ

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Mehmet ERTEN

Fettah OTO

Üye

Üye

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Alparslan ALTAN

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 'Avdan men etme ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi' başlıklı 28. maddesinin itiraz konusu son fıkrasında, 'Bu madde hükümlerine göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle hükmolunacak tazminat av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanır. Hükmolunan tazminat, Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.' denilmektedir. Buna göre, mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle idare (Çevre ve Orman Bakanlığı), önceden kendi tespit ettiği değerler üzerinden tazminat talep edebilecek, bu tazminatın sadece tahsiline mahkeme karar verecektir. Tazminatın miktarıyla ilgili kişilere itiraz hakkı tanınmadığı gibi mahkemeye de takdir yetkisi verilmemiştir. Av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesine yönelik tedbirler, esaslar ve yaptırımlar öngören Kara Avcılığı Kanunu'nda yer alan itiraz konusu kural ile belirlenen tazminatın, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilmeden doğan zararın giderilmesine ve bu alanda yapılacak giderlerin bir kısmının zarar verenlerce karşılanmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel ilkelerinden biri 'belirlilik'tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuk güvenliği ile bağlantılı olup, bireyin kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilmesi ve davranışlarını buna göre ayarlayabilmesi için hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığının, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğinin önceden bilmesini zorunlu kılar.

İtiraz konusu kuralla 4915 sayılı Yasa'ya aykırı avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle talep halinde hükmolunacak tazminatın av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanması öngörülmüş, ancak av hayvanı türlerine göre değer tespit edilirken gözetilmesi gereken, avlanan, öldürülen ya da yaralanan hayvanın sayısı, avlanma bedeli, ülkemizde bulunduğu bölgeler, neslinin tükenmekte olup olmadığı, üreme durumu, av turizmi yönünden önemi ve avlanma ve pazar değeri, ekolojik sistemdeki yeri, gelecekteki durumu, yeniden yetiştirilip doğaya salınması için gerekli masraflar gibi somut ölçütlere yer verilmemiştir. Ayrıca, bu değerlerin, bir kez mi yoksa belirli dönemlerde yeniden mi tespit edileceği belirtilmediğinden, bu konuda Bakanlığa, keyfiliğe yol açabilecek şekilde, geniş, sınırsız ve ölçüsüz bir takdir yetkisi tanınmıştır.

Anayasa'nın 36. maddenin birinci fıkrasında, 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir' denilmiştir. 'Sav ve savunma hakkı', birbirini tamamlayan ve biri diğerinden ayrılmaz bir bütün oluşturan niteliğiyle hak arama özgürlüğünün temelidir.

İtiraz konusu kuralla anılan tazminatın alacaklısı durumunda olan idareye av hayvanı türlerine göre tazminat değeri belirleme konusunda geniş ve belirsiz bir yetki verilmekte, hakim de hükmedilecek tazminat miktarının hesabında, Bakanlıkça takdire dayalı olarak belirlenen bu değerlere bağlı kalmak zorunda bırakılmaktadır. Böylece, davalının tazminat miktarına itirazı olanaksız hale getirilerek savunma hakkı engellenmektedir.

Öte yandan, tazminatın, onu talep eden Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanması, adaletli ve hakkaniyete uygun bir hukuk düzeni kurup, bunu sürdürmekle yükümlü olan hukuk devletinde kabul edilemez bir durumdur.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU